

LBRIS

We know
books

Nicu Gavriluță
Vasile Bănescu

**HOMO RELIGIOSUS
ȘI
SIMULACRELE REALITĂȚII**

E I K O N

București, 2019

Cuprins

Cuvânt înainte	11
Creștinismul este în gena omului modern european	19
Sensul ultim al vieții și valorile contemporane	41
De ce îl iubim pe Mircea Eliade?	62
Diavolul resetat și arta subtilă a manipulării.....	82
Corectitudinea politică	103
Ce înseamnă să fii prost?	122
Crăciunul. Cumpărături frenetice, daruri ostentative, răsfăț culinar și evlavie mărturisitoare.....	141
„Sărăcia cu duhul”, sărăcia cu banul	159
Misterele vieții după moarte.....	177
Civilizația spectacolului și domnia prostului gust.....	192
Cum (mai) poți fi creștin într-o lume globală?	208
Transumanismul și manipularea condiției umane.....	226

NICU GAVRILUȚĂ este profesor universitar doctor și decan (în perioada 2008-2016) al Facultății de Filosofie și Științe Social-Politice a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Sociolog, antropolog și eseist. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România. Din 2007 este conducător de doctorat în domeniul sociologie. A fost președinte și vicepreședinte al Societății Sociologilor din România.

Volume publicate: *Mentalități și ritualuri magico-religioase* (Polirom, 1998); *Culianu, jocurile minții și lumile multidimensionale* (Polirom, 2000); *Imaginarul social al tranziției românești* (Dacia, 2001); *Fractalii și timpul social* (Dacia, 2003); *Hermeneutica simbolismului religios* (Editura Fundației AXIS, 2003); *Mișcări religioase orientale. O perspectivă socio-antropologică asupra globalizării practicilor yoga* (Editura Fundației Axis, 2006); *România în Starea Bardo. Publicistică și dialoguri culturale* (Provopress, 2006); *Antropologie socială și culturală* (Polirom,

2009); *Mama proștilor e mereu gravidă. Sociologia patologiilor cotidiene* (Institutul European, 2010); *Sociologia religiilor. Credințe, ritualuri, ideologii* (Polirom, 2013); *Mit, magie și manipulare politică* (Institutul European, 2015; Premiul pentru eseu acordat de Uniunea Scriitorilor, Filiala Iași, și Premiul „Vasile Conta” al Academiei Române); *Noile religii seculare. Corectitudinea politică, noile tehnologii și transumanismul* (Polirom, 2018).

Este coautor al volumelor: *Sociologia sportului. Teorii, metode, aplicații* (Polirom, 2010); *Religie și violență în Europa seculară* (Trinitas, 2016; Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2016); *Globalizare și identitate românească* (Junimea, 2018).

VASILE BĂNESCU este absolvent al Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității din București, secția Teologie Pastorală, cu o lucrare de licență în *Istoria și filosofia religiilor* (1992). Studii postuniversitare: bursier la „Ostkirchliches Institut” din Regensburg (1997-1999); a urmat cursuri de teologie și filosofia religiei la Universitatea „Ruprecht-Karl” din Heidelberg (2002-2003). Studii de doctorat în eseistica românească interbelică pe tema polemicii culturale dintre moderniști și tradiționaliști, la Universitatea din București (2002-2005).

Profesor de religie și istoria religiilor în învățământul preuniversitar (1992-2003). Redactor și traducător în cadrul Societății Biblice Interconfesionale (2004-2009). În perioada 2009-2012 a fost consilier patriarhal coordonator al editurilor Patriarhiei Române și co-realizator al emisiunii „Biserica azi” (Trinitas TV). Coordonatorul departamentului „Credință și cultură” al televiziunii Trinitas (2012-2015), iar din

2012 realizatorul emisiunii „Credință și cultură”. În noiembrie 2015 a fost numit coordonatorul Biroului de Presă și purtător de cuvânt al Patriarhiei Române.

A publicat: *Credință și cultură azi. Dialoguri Trinitas TV* (Trinitas, 2015); *Imaginația speranței. Poteci către Dumnezeu* (în colaborare cu Monica Pillat) (Eikon, 2018).

CUVÂNT ÎNAINTE

Acest volum de dialoguri culturale are la bază o serie de emisiuni difuzate pe postul de televiziune „Trinitas TV“ în perioada octombrie 2016 – mai 2019. Tema generică a fost și rămâne una de mare actualitate: *homo religiosus față în față cu simulacrele realității*. Am preluat sintagma *homo religiosus* de la Mircea Eliade. Ea numește ființa umană credincioasă din toate timpurile, culturile și religiile lumii. Conceptul de *simulacru* are sensul dat de sociologul și scriitorul francez Jean Baudrillard. Se referă la *ipostazele trucate, virtuale sau ireale* din viața fiecăruia dintre noi. Dialogurile noastre au fost transcrise de domnul Valentin Circa. Îi mulțumim frumos și pe această cale.

Cartea de față conține douăsprezece dialoguri. *Creștinismul este în gena omului modern european* este primul dialog și prezintă

anumite derapaje ale înțelegerii faptului religios pe fondul actualei crize europene. Așa-zisul colaps european este un moment din scenariul *descensus ad Inferos* (Mircea Eliade). Lui îi urmează, obligatoriu, o renaștere. Convingerea noastră este că revenirea din actuala criză a Europei este posibilă (doar) prin asumarea spiritului religios. Credem în continuare în forța spiritualității creștine și a culturii umaniste de a ne modela subtil, în sensul funcționării arhetipurilor lui Jung, mentalul social și viața de zi cu zi.

Sensul ultim al vieții și valorile contemporane este o convorbire în care este atacată frontal o dramă metafizică a unora dintre noi: „În ce rezidă conținutul sensului pentru cineva care alege să întoarcă spatele religiosului? Ce sens mai are viața unui om care expediază cel mult în agnosticism problema lui Dumnezeu, dacă nu chiar în indiferentism pur? Ce valoare mai poate el capta în viața lui? În ce (mai) constă valoarea vieții noastre, dacă alegem s-o golim de sensul ei religios?”. Pledoaria noastră este construită în jurul ideii că *sensul vieții* vine în primul rând din textele sacre ale umanității. Multora dintre noi ne este dat de creștinism. Prin urmare, contează enorm *educația* pe care o primim în familie, la școală și Biserică. Educația solidă ne livrează *valorile tari* ale vieții, iar *întâlniri miraculoase* cu oameni speciali ne pot configura sensul major al existenței și propriul destin.

Una dintre *întâlnirile destinate* ale vieții noastre a fost cea cu opera lui Mircea Eliade. Despre ea povestim în al treilea dialog, *De ce îl iubim pe Mircea Eliade?* Îl iubim pentru că ne-a argumentat magistral permanența în timp și istorie a lui *homo religiosus*; a interpretat, subtil și elegant, prezența *sacralului* în lume prin *kratofanii, epifanii, hierofanii*. Iisus Hristos este asumat de Eliade ca fiind suprema hierofanie din întreaga istorie a umanității. Același istoric român al religiilor a dezvoltat fecunda teză a *hermeneuticii creatoare* și a *ubicuității mitului* în varii scenarii ale lumii moderne. Mircea Eliade a fost fascinat de *irecognoscibilitatea miracolului* și de *hermeneutica facticității*. A venerat *cartea ca epifanie a sacralului* („cerul nostru este tapițat cu cărți”) și a propus-o ca terapie contra *terorii istoriei*. A gândit *simbolul ca ontologie presistematică* și a mizat enorm pe ideea *jertfei creatoare*. A înțeles *viața ca probă a labirintului* și *moartea ca o Mare Trecere*. În sfârșit, a crezut în *universalitatea culturii românești* și în *noul umanism* al secolului XXI.

Al patrulea dialog – *Diavolul resetat și arta subtilă a manipulării* – este despre *manipulare* înțeleasă ca fatalitate a vieții noastre. Am plecat de la ideea lui Ioan Petru Culianu că fiecare dintre noi am fost sau vom fi *manipulatori, manipulați sau instrumente ale manipulării*. Pentru a sparge acest cerc vicios, propunem câteva soluții de deconstrucție a celebrelor *tehnici și strategii*